

Мовна освіта в дошкільних закладах виступає ключовим інструментом для зміцнення позицій української мови серед молодого покоління та забезпечення її майбутнього розвитку.

Нінахов Данііл Сергійович
Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Варинаєв О.М.
Державний біотехнологічний університет

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Мовне питання стояло завжди, але частіше за все воно підіймається у країнах, які досить багато були під впливом іншої культури. Звісно, річ про Україну. Про все по порядку.

У гуманітарних дискусіях і політичних дебатах щодо мови здебільшого акцентується лише на її комунікативних функціях, мова розглядається як інструмент спілкування. Люди намагаються говорити „зручно”, головне – щоб тебе розуміли. Але це залишає багато аспектів. Якби це було дуже просто, людство, ймовірно, вже давно прийшло до загальноприйнятої „зручної” мови під час її довготривалої еволюції.

Також жартівливо згадуються мови, такі як есперанто або навіть мова Морзе, але це, звісно ж, лише гумористичний підхід. Водночас такі думки можуть бути спрямовані проти байдужих до мови людей, але вони не переконливі в порівнянні з багатством та унікальністю української мови.

Чому російськомовні українці не усі не повернулися до мови своїх батьків? По-перше, тому що російська мова також не бідна, але й мелодійна іншим способом. По-друге, з комунікативної точки зору, російськомовний українець не відчуває помітної різниці у обміні інформацією українською чи російською. Чому ж кожній нації і кожній людині дано так свято берегти свою мову? Це питання сфери свідомості, підсвідомості, особистої та колективної моралі, звичаєвого і державного права, інстинктивно-рефлекторного рівня тощо.

Які причини, головне – доцільність? Відповідь на ці питання є ключовою для розуміння найуніверсальнішого: про доцільність існування людини і людства, про їхнє призначення. Микола Реріх коротко визначив це: „Людина та людство країни у світі для того, щоб співпрацювати з еволюцією”.

Роль мови в житті людини і спільноти, а отже, в глобальному співробітництві людей і націй, наповнюється фактично конкретними функціями.

По-перше, крім комунікативної, мова виконує, гносеологічну, творчу, номінативну, ідентифікаційну, культурогенеративну та естетичну функції.

По-друге, в цих функціях втілені психоемоційні та когнітивні механізми. Припустимо, що вірменський громадянин вирішує розмовляти в'єтнамською та „в'єтнамізувати” своїх дітей на рідній землі. Чи може така чужонаціональна мова повноцінно виконувати свою пізнавальну функцію? Ні, наступне пізнання

нового завжди ґрунтується на вже засвоєному, і це повноцінно відображено в національних традиціях, культурі, народному досвіді та знаннях.

Дослідники вважають, що постійне використання чужонаціональної мови негативно впливає на пізнавальний і, головніше, морально-етичний аспекти як для нації, так і для особистості. Мова не лише формує думку, але й завдяки створенню культури і самої особистості народу. Наш народ володіє великим талантом, хоча політика часто вимагає пафосу у своїх висловлюваннях. Талант та розум виступають лише як передумови творчості. Шлях від таланту та розуму до цілеспрямованого акту творення пролягає через складну систему факторів свідомості та підсвідомості, мислення, емоцій, почуттів, волі та інших аспектів. Таким чином, та частина народу, яка покладає значення і не байдужа до своєї культури, завжди служить культуротворчою основою суспільства.

Наприклад найвидатніші вчені, композитори, письменники та інші творчі особистості, як правило, формуються в органічному для них рідному середовищі. Втрачаючи свою рідну національну мову, людина не тільки втрачає зв'язок із своїм народом, але й власну ідентичність. Ця втрата мови не тільки обертається проблемою ідентифікації, але є сутнісним етапом денационалізації, що власне означає розідентифікацію особистості.

Відомий філолог Л.А. Булаховський підкреслював: „Нації не вмирають від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову.” Втрата ріднонаціональної мови, будь то русифікація, американізація чи інші форми, виступає передумовою та механізмом деградації як індивіда, так і народу. Не насилуймо денационалізацію на себе та своїх дітей, пізніше це згадати природу людини та закономірностям її розвитку!

Повна функціональність людини і нації реалізується лише тоді, коли базова функціональна сфера — мова — виконує всі її належні функції. Це можливо за умови використання національної мови.

В іншому випадку створюються штучні перешкоди для прогресу, і повноцінне самовираження стає неможливим. Денационалізована особа втрачає або послаблює одну з ключових сил розвитку особистості— свідомість та гідність, а також пов'язаний із ними патріотизмом. Знаючи втрату національної гідності, така людина лишається без основ власної гідності, що робить її вразливішою перед негативними впливами.

У денационалізованій особі часто відсутні моральні орієнтири та виражена моральна табу. Таке явище може стати причиною корупції як основного механізму управління державою.

Також це пояснює наші високі показники у сферах СНІДу, наркоманії та бандитизму, після яких для денационалізованої людини ці небезпечні насолоди майже єдиною альтернативою демонструють духовне та мотиваційне насичення. Денационалізація, як писав Потебня сто років тому, веде до поганого виховання, моральної недуги, дезорганізації суспільства та аморальності.

Отже, як ми бачимо, мова є одною з складових творення народу, якщо не найголовнішою. Саме через мову визначають, до якої національності ти відносишся.